

Legea nr. 287/2009^[1] privind Codul civil

republicată în
M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011

cu modificările aduse prin:

- ▶ **Legea nr. 60/2012** privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 255 din 17 aprilie 2012)

Titlul preliminar. Despre legea civilă

Bibliografie

▶ *Alexandresco D.*, Explicațiunea teoretică și practică a dreptului român, t. I, București, 1906, t. III, IV, VII, VIII, X și XI; ▶ *Cantacuzino M.*, Elementele dreptului civil, București, 1921; ▶ *Alexandresco D.*, Principiile dreptului civil român, vol. III, București, 1926; ▶ *Herovanu E.*, Tratat teoretic și practic de procedură civilă, Institutul de Arte Grafice Viața Românească, Iași, 1926; ▶ *Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al.*, Tratat de drept civil român, vol. I, 1928; ▶ *Brădeanu S.*, Către o nouă legislație funciară, București, 1938; ▶ *Radinescu N.*, Noțiuni de drept civil, vol. I, 1940; ▶ *Luțescu N.G.*, Teoria generală a drepturilor reale principale, București, 1947; ▶ *Rosetti-Bălănescu I., Sachelarie O., Nedelcu Nic. G.*, Principiile dreptului civil român, Editura de stat, București, 1947; ▶ *Diaconescu Al.*, Principii de drept, Ed. Științifică, București, 1958; ▶ *Ionașcu T., Barasch E.A., Ionașcu A., Brădeanu S., Eliescu M., Economu V., Eminescu Y., Eremia M.I., Roman E., Rucăreanu I., Zlătescu V.D.*, Tratat de drept civil, vol. I, Ed. Academiei, București, 1967; ▶ *Cosma D.*, Teoria generală a actului juridic civil, Ed. Științifică, București, 1969, p. 110; ▶ *Ionașcu A., Costin M., Mureșan M.*, Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român, vol. I, Ed. Academiei, București, 1973; ▶ *Costin M., Mureșan M., Ursa V.*, Dicționar de drept civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980; ▶ *Gherasim D.*, Buna-credință în raporturile juridice, Ed. Academiei, București, 1981; ▶ *Stătescu C., Bîrsan C.*, Tratat de drept civil, Teoria generală a obligațiilor, Ed. Academiei, București, 1981; ▶ *Calmuschi O.*, Delimitarea dreptului civil de alte ramuri de drept, în *Cosmovici P. ș.a.*, Tratat de drept civil, vol. I, Partea generală, Ed. Academiei, București, 1989; ▶ *Dogaru I.*, Elementele dreptului civil, vol. I,

^[1] Republicată în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), rectificată în M. Of. nr. 246 din 29 aprilie 2013. Legea nr. 287/2009 a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iunie 2009, modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011.

Ed. Șansa, București, 1993; ► *Ciobanu V.M.*, Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Teoria generală, Ed. Național, București, 1996; ► *Pop L.*, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Ed. Chemarea, Iași, 1996; ► *Eliescu M.*, Cours de succesioni, Ed. Humanitas, București, 1997; ► *Beleiu Gh.*, Tratat de drept civil român, vol. I, Ed. Șansa, București, 1999; ► *Hamangiu C.*, Codul civil adnotat, vol. I, Ed. All Beck, București, 1999; ► *P. Perju*, Practică judiciară civilă, comentată și adnotată, Ed. Continent XXI, București, 1999; ► *Deleanu I., Deleanu S.*, Mică enciclopedie a dreptului, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000; ► *Voicu M.*, Protecția europeană a drepturilor omului Teorie și jurisprudență, Ed. Lumina Lex, București, 2001; ► *Baias F.A.*, Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență, Ed. Rosetti, București, 2003; ► *Bîrsan C.*, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I, Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București, 2005; ► *Popa N., Eremia M.C., Cristea S.*, Teoria generală a dreptului, ed. a 2-a, Ed. All Beck, București, 2005; ► *Bîrsan C.*, Drept civil. Drepturile reale principale, Ed. Hamangiu, București, 2007; ► *Beleiu Gh.*, Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil, Ed. Universul Juridic, București, 2007; ► *Cotea F.S.*, Buna-credință. Implicații privind dreptul de proprietate, Ed. Hamangiu, București, 2007; ► *Deleanu I.*, Tratat de procedură civilă, vol. I și vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2007; ► *Grigoraș N.E.*, Buna-credință. Practica judiciară, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2007; ► *Leș I.*, Codul de procedură civilă. Comentariu pe articole, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007; ► *Perju P.*, Jurisprudență civilă comentată a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a altor instanțe judecătorești, Ed. C.H. Beck, București, 2007; ► *Ungureanu O.*, Drept civil. Introducere, Ed. C.H. Beck, București, 2007; ► *Voicu M.*, Introducere în dreptul european, Ed. Universul Juridic, 2007; ► *Bîrsan C., Perju P., Pivniceru M.-M.*, Codul civil adnotat, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2008; ► *Boroi G.*, Drept civil. Partea generală. Persoanele, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008; ► *Reghini I., Diaconescu Ș., Vasilescu P.*, Introducere în dreptul civil, ed. a 2-a, Colecția universitară, Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008; ► *Terzea V.*, Codul civil, vol. I, Ed. All Beck, București, 2008; ► *Baias F.A.*, Prefață la Codul civil (Legea nr. 287/2009), Ed. C.H. Beck, București, 2009; ► *Rădescu D., Rădescu E., Stoican G.*, Dicționar de drept civil și proceduri civile, Ed. C.H. Beck, București, 2009; ► *Stoica V.*, Drept civil. Drepturile reale, Ed. C.H. Beck, București, 2009; ► *Bîrsan C.*, Convenția europeană a drepturilor omului, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010; ► *Boroi G., Anghelescu C.A.*, Cours de drept civil. Partea generală, Ed. Hamangiu, 2011; ► *Chirică D.*, O privire asupra noului Cod civil, în P.R. nr. 3/2011; ► *Colectiv*, Noul Cod civil. Note, Corelații, Explicații, Ed. C.H. Beck, București, 2011; ► *Colectiv*, Noul Cod civil, Ed. Hamangiu, București, 2012; ► *Nicolae M.*, Tratat de publicitate imobiliară, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011; ► *Baias F.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.)*, Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2012; ► *Boilă L.B.*, Vinovăția, fundament al răspunderii civile, în ambele sale forme, în textele noului Cod civil, ca și în ale celui precedent, în Dreptul nr. 1/2012, p. 151-185; ► *Boroi G., Stănculescu L.*, Instituția de drept civil în reglementarea Noului Cod civil, Ed. Hamangiu, București, 2012; ► *Uliescu M. (coord.)*, Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012.

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. I. Izvoarele dreptului civil. (1) Sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.

(2) În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

(3) În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

(4) Numai uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

(5) Partea interesată trebuie să facă dovada existenței și a conținutului uzanțelor. Uzanțele publicate în culegeri elaborate de către entitățile sau organismele autorizate în domeniu se prezumă că există, până la proba contrară.

(6) În sensul prezentului cod, prin *uzanțe* se înțelege obiceiul (cutuma) și uzurile profesionale.

Legislație conexă

► **NCPC**, art. 5 alin. (3), art. 255 alin. (3) și art. 601.

COMENTARIU, DOCTRINĂ ȘI JURISPRUDENȚĂ

☞ *Doctrina și jurisprudența, ambele premergătoare intrării în vigoare a noului Cod civil, au o bogată contribuție în configurarea modernă și actualizată a diferitelor instituții reglementate de vechiul cod. Acest aport academic împreună cu noile instituții juridice, create în tăcerea legii vechi ori în baza soluțiilor de principiu cuprinse în codurile civile din alte țări de tradiție franceză, formează obiect de încorporare în mai multe texte ale noului cod. Ca urmare, pentru comprehensibilitatea acestor texte, am socotit util să redăm, în cuprinsul acestei cărți, doctrina și jurisprudența congruente, anterioare noului cod.*

A. Izvoarele dreptului civil în viziunea doctrinei și jurisprudenței premergătoare noului Cod civil

1. În accepțiunea teoriei generale a dreptului, norma juridică (regula de conduită) reprezintă forma internă a dreptului. Formularea normei juridice, ca modalitate specifică de exprimare a conținutului dreptului, constituie forma de exteriorizare a dreptului, denumită izvor propriu-zis de drept sau sursă creatoare nemijlocită de drept (*N. Popa, Izvoarele dreptului, în Teoria generală a dreptului, de N. Popa ș.a.; Y. Eminescu, Izvoarele dreptului civil, în Tratat de drept civil, 1967, p. 53*).

2. Există o multitudine de forme de exteriorizare a dreptului, adică de izvoare de drept, dintre care, în ramura dreptului civil interesează, cu precădere, izvoarele formale (*G. Boroi, 2008, p. 15*) îndeosebi izvoarele certe (*I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, p. 25*).

3. Sunt izvoare certe actele normative din dreptul intern și tratatele internaționale ratificate de Parlament. Jurisprudența și doctrina sunt izvoare discutabile (*ibidem*).

4. Principalele izvoare formale ale dreptului civil sunt *actele normative*, respectiv cele care emană de la organele de stat învestite cu prerogativa legiferării. Următoarele categorii de acte normative pot constitui izvoare ale dreptului civil: Constituția, legile, ordonanțele și hotărârile Guvernului, ordinele, instrucțiunile și regulamentele conducătorilor organelor centrale ale administrației de stat, precum și actele normative emise de autoritățile administrației publice locale (*G. Boroș, 2008, p. 15*).

5. Obiceiul (*cutuma*) este izvor de drept numai în măsura integrării sale în normele legale de trimitere (*G. Boroș, 2008, p. 17 și 18; I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, p. 30*).

6. Atunci când textul de lege trimite la obicei, acesta constituie un izvor distinct de drept, deoarece el stabilește regula de conduită (*C.A. Iași, s. civ., dec. nr. 577/21001, în Jurisprudența Curții de Apel Iași în materie civilă pe anul 2001, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 80, citată de G. Boroș, 2008, p. 17, subsol pct. 2*).

7. În unele cazuri s-ar putea recunoaște jurisprudenței, cel puțin în fapt, caracterul de izvor de drept civil. Sunt citate deciziile de admitere, în temeiul art. 147 alin. (4) din Constituție, a excepțiilor de neconstituționalitate, precum și soluțiile de anulare a unor acte administrative, pronunțate de instanțele judecătorești în temeiul Legii nr. 554/2004 (*G. Boroș, 2008, p. 19*).

8. Principiile de drept nu pot fi considerate un izvor distinct de drept, deoarece ele sunt consacrate în texte exprese din diferite acte normative, aplicându-se, așadar, în calitatea lor de dispoziții ale acestora (*idem, subsol pct. 1*).

9. În dreptul internațional public, contractul normativ, sub forma *tratativului*, reprezintă izvorul principal de drept (*N. Popa, în Teoria generală a dreptului, de N. Popa ș.a., p. 178*).

10. Fără rezerve, jurisprudența instanțelor Uniunii Europene și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului constituie izvoare și pentru dreptul civil român (*G. Boroș, 2008, p. 19*).

B. Izvoarele dreptului civil în reglementarea noului Cod civil

11. În premieră legislativă, noul Cod civil reglementează expres izvoarele formale ale dreptului civil. Textul art. 1 NCC pune capăt discuțiilor doctrinare și impune ca izvoare formale distincte ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului. Totodată, textul stabilește ordinea și acțiunea ierarhică a acestora în realizarea dreptului. *☞ Atragem atenția că din lectura textelor art. 4 și art. 5 NCC rezultă că au aplicabilitate în dreptul intern și reglementările Uniunii Europene (dreptul Uniunii Europene), precum și tratatele internaționale privind drepturile omului. Literatura juridică le recunoaște calitatea de izvoare de drept, sub genericul „contractul normativ” (N. Popa, în Teoria generală a dreptului, de N. Popa ș.a., p. 177). Nu mai puțin, dreptul Uniunii Europene include în izvoarele dreptului și doctrina (idem, p. 172).*

12. *Legea*, prin importanță, conținut, formă și raport de subordonare indus celorlalte izvoare, este preeminentă și

predominantă în sistemul izvoarelor dreptului civil. Pe planul general al realizării dreptului, noul Cod civil reafirmă, astfel, principiul fundamental al supremației legii. Noțiunea de lege acoperă, *lato sensu*, totalitatea actelor normative, adică a actelor care emană de la organele de stat învestite cu prerogativa legiferării (G. Boroi, 2008, p. 16, *subsol pct. 1*).

13. Există cazuri (situații juridice) aflate în afara sferei de reglementare a legii. Adesea ele sunt orânduite prin *uzanțe*, adică, consuetudinar, prin obicei (cutumă) sau uzuri profesionale [art. 1 alin. (6) NCC]. Dacă legea le sancționează printr-o normă de trimitere, dându-le, ca atare, putere juridică obligatorie, uzanțele constituie izvoare de drept. Ierarhic, ele sunt izvoare secundare legii.

14. Uzurile profesionale sunt reguli care se dezvoltă în sânul unor profesii determinate și reglementează raporturile dintre membrii acelei profesii în exercitarea ei sau raporturile unei categorii profesionale cu clienții. Asemenea uzanțe au o largă aplicabilitate în domeniile bursier, bancar și de afaceri, dar și în dreptul muncii. Ele se concretizează atât sub forma unor condiții generale, contracte-tip, reglementări profesionale, dar și în avize, recomandări, coduri de bună conduită sau de etică ori în norme (standarde) tehnice (D. Chirică, p. 133 și urm.).

15. În principiu, nu poate fi recunoscută calitatea de izvor de drept uzanțelor contrare ordinii publice și nici cutumei care ar abroga o lege în vigoare (*consuetudo abrogatoria și desuetudo*). Alineatul (4) al textului art. 1 NCC legiferează această idee, ca o condiție esențială de validare a uzanței. De asemenea, textul rezolvă legislativ problematica privind proba uzanțelor [alin. (5) al art. 1 NCC].

16. Codul particularizează (nuanțează) aceste reguli aplicabile uzanțelor. *Exempli gratia*, cităm art. 1272 NCC, care dispune că un contract obligă nu numai la ceea ce prevede expres, dar și la toate urmările pe care practicile statornicite între părți, uzanțele, legea sau echitatea le dau contractului, după natura lui. Referiri exprese la uzanțe există și în alte texte ale noului Cod civil cum sunt cele privind: *distanța minimă pentru arbori* [art. 613 alin. (1)], *obligația de construire a despărțiturilor comune* [art. 662 alin. (2)], *interpretarea contractului* [1268 alin. (2)], *contractul de transport* [1958 alin. (1)], *contractul de mandat* [art. 2010 alin. (2)], *contractul de expediție* [art. 2069 alin. (1)], *remunerarea intermediarului* în cazul contractului de intermediere când, în condițiile prevăzute de art. 2097, sunt aplicabile uzanțele profesionale.

C. Izvoare destinate completării lacunelor legii

17. În lipsa unui text de lege sau a uzanțelor, textul art. 1 alin. (2) NCC, inspirat de metoda de interpretare pe calea analogiei, instituționalizează ca izvoare de drept dispozițiile legale privitoare la situații juridice asemănătoare (*analogia legis*) și principiile generale ale dreptului (*analogia iuris*). Acestea (principiile) sunt izvoare de drept care, *ultima ratio*, completează lacunele.

18. Dispozițiile legale referitoare la distanța plantațiilor dintre două proprietăți vecine se aplică numai în cazul când distanța nu este stabilită prin înțelegere sau obicei local (art. 607 C. civ. 1864, art. 613 NCC – n.n., P.P.) (Trib. Suprem, col. civ., dec. nr. 1298/1956, în C.D. 1956, vol. I, p. 76).

19. a) Distanța legală ce trebuie să existe în privința arborilor înalți care cresc pe linia despărțitoare a două proprietăți se determină, în lipsă de regulamente particulare, de obiceiuri locale.

b) Aceste obiceiuri trebuie să fie constante și recunoscute în localitate și să fi fost aplicate ca o regulă generală, pentru ca o simplă îngăduință să nu poată fi luată drept obicei. c) Aprecierea judecătorilor de fond scapă, în această privință, de orice control superior (*Trib. Muscel, 5 octombrie 1923, Bul. Trib. Muscel, ianuarie 1924, Jur. Gen. 1924 no. 432, rezumată de C. Hamangiu, vol. I, p. 719, pct. 2*).

20. Convențiile trebuie executate cu bună-credință, ele obligând nu numai la cele cuprinse în mod expres, ci la toate urmările ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligației, după natura sa (*Trib. Suprem, s. civ., dec. nr. 2004/1980, în C.D. 1980, p. 52-55. Menționăm că, prin art. 1272 alin. (1), noul Cod civil legiferează această soluție jurisprudențială*).

21. Analogia legii (*analogia legis*) înseamnă „aplicarea unei norme stabilite pentru anumite raporturi juridice altor raporturi nereglementate de lege, dar asemănătoare prin elemente esențiale celor dintâi” (*Y. Eminescu, Metodele de interpretare, în Tratat de drept civil, 1967, p. 149*).

22. Sub imperiul vechiului Cod civil, jurisprudența a decis că art. 19 din Decretul nr. 167/1958 care reglementa repunerea în termenul de prescripție extintivă se aplică, prin analogia legii, și acțiunii în stabilirea paternității copilului din afara căsătoriei (*Trib. Jud. Bacău, dec. din nr. 601/1981, în R.R.D. nr. 5/1992, p. 60*), precum și acțiunii în tăgăduirea paternității (*C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1534/1996, în Culegere de prac-*

tică judiciară civilă 1993-1998, p. 125).
☞ *Decretul nr. 167/1958 a fost abrogat la data de 1 octombrie 2011 prin Legea nr. 71/2011.*

23. În ce privește „principiile generale ale dreptului”, ca sursă de inspirație a interpretului în cazurile neprevăzute de lege, acestea sunt reguli generale unanim recunoscute, care, uneori, în lipsă de reglementare legală, pot avea valoarea unor surse autonome de drept. Este astfel cazul principiului bune-credințe, al principiului potrivit căruia *in pari causa turpitudinis, cessat repetitio* (în caz de vinovăție egală întemeiată pe o cauză imorală restituirea prestațiilor subsecventă constatării nulității actului nu este admisă), al principiului potrivit căruia *nemo censetur ignorare legem* (nimeni nu se poate prevala de necunoașterea legii) sau al principiului echității (*D. Chirică, p. 133 și urm.*).

24. Analogia dreptului (*analogia iuris*) „este rezolvarea unui caz concret, nereglementat de lege, pe baza principiilor generale ale dreptului, spiritului general al legislației și ordinii de drept” (*Y. Eminescu, în Tratat de drept civil, 1967, p. 150*). De pildă, doctrina a admis că acțiunea *de in rem verso* poate fi exercitată în toate cazurile în care s-a produs o îmbogățire fără justă cauză, dacă cel păgubit nu are niciun alt mijloc juridic pentru recuperarea pierderii suferite. Soluția, adoptată prin *analogia iuris*, aplică principiul restituirii îmbogățirii fără justă cauză, impus de *iure naturae aequum est neminem cum alterius detrimento et iniuria fieri locupletiorum* (a se vedea *I. Deleanu, S. Deleanu, p. 14, 170-171, 406-407*).

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

25. Obiceiul sau cutuma nu poate reprezenta un izvor distinct al dreptului civil, regulile de conduită consacrate de acesta integrându-se în ipotezele și dispozițiile normelor de drept în măsura în care acestea din urmă fac trimitere expresă la obicei. Așa fiind, întrucât serviciile care afectează proprietatea sunt reglementate de textele de lege deduse controlului de constituționalitate care fac trimitere la obiceiul locului, critica referitoare la încălcarea art. 73 și art. 124 din Constituție este neîntemeiată (*C.C., Dec. nr. 121/2004, în M. Of. nr. 324 din 15 aprilie 2004*).

26. Analogia, ca instituție juridică, se plasează în sfera aplicării legii ca argu-

ment de interpretare, și nu în cea a procesului legislativ. Folosirea acestei noțiuni pentru caracterizarea normei instituite de legiuitor conduce la o contradicție în termeni, căci analogia implică absența normei și, în consecință, libertatea recunoscută unei autorități publice – în mod excepțional și nu în materie penală – de a stabili ea însăși regula după care urmează să se rezolve un caz, luând ca model o altă soluție formulată într-un alt cadru reglementat (*C.C., Dec. nr. 1590/2010, în M. Of. nr. 59 din 24 ianuarie 2011. În același sens, a se vedea și dec. nr. 679/2008, în M. Of. nr. 561 din 24 iulie 2008, precum și dec. nr. 936/2010, în M. Of. nr. 579 din 16 august 2010*).

Art. 2. Obiectul și conținutul Codului civil. (1) Dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și cele nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil.

(2) Prezentul cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

COMENTARIILE ȘI DOCTRINĂ

A. Obiectul noului Cod civil

1. Semantic, prin *obiect* se înțelege ceea ce formează materia unei discipline, adică conținutul, cuprinsul, fondul sau esența acestuia (*a se vedea Dex Online*).

2. Prin prisma conceptului conform căruia obiectul dreptului civil materializează conținutul acestei ramuri a sistemului de drept român și-l delimitează pe plan juridic, doctrina a subliniat că dreptul civil reglementează, în principal, raporturile patrimoniale, raporturile personal nepatrimoniale și condiția juridică a persoanelor (*a se vedea: N. Radinescu,*

vol. I, p. 26; I. Dogaru, Elementele dreptului civil, vol. I, Ed. Șansa, București, 1993, p. 11; Gh. Beleiu, vol. I, 1999, p. 31; G. Boroș, 2008, p. 13 și urm.; Al. Diaconescu, Principii de drept, Ed. Științifică, București, 1958, p. 134).

3. Noul Cod civil, ca orice cod civil de altfel, reglementează nu numai „raporturile patrimoniale și pe cele nepatrimoniale dintre persoane”, dar și persoanele, subiectele de drept civil ca atare (Cartea I „Despre persoane”, art. 25-257), care nu pot fi incluse în categoria „raporturilor patrimoniale sau nepatrimoniale dintre

persoane”, precum și bunurile (Cartea a III-a „Despre bunuri” art. 535-952), adică drepturile reale, care, nici ele, nu au legătură cu raporturile dintre persoane, fiind prerogative directe asupra unui bun (D. Chirică, p. 113 și urm.).

4. Raporturile juridice patrimoniale sunt cele care se referă la drepturile și obligațiile cu conținut patrimonial, adică evaluabile în bani, care se nasc între subiectele de drept civil, putând fi vorba de raporturi în legătură cu drepturile reale, drepturile de creanță (personale) sau drepturile potestative (*ibidem*).

5. Când este vorba de drepturi reale, care conferă titularilor lor o putere directă asupra unui bun (cum sunt: dreptul de proprietate, de uzufruct sau de superficic, de abitație, de uz), raporturile juridice între subiectele de drept civil nu se pot crea decât cu ocazia nașterii, modificării sau încălării acestor drepturi, în rest fiind vorba despre exercițiul normal al unor asemenea drepturi (exercitarea puterii directe asupra bunului, fără ca titularul dreptului să intre în raporturi cu alte subiecte de drept) (*ibidem*).

6. În cazul drepturilor de creanță sau personale, care conferă titularilor lor puterea de a obține de la o anumită persoană (debitor) o anume prestație (condiuită), cum ar fi aceea de a realiza o anumită lucrare la care s-a angajat ca urmare a încheierii unui contract de antrepriză sau de a restitui o sumă de bani sau un bun individual împrumutate, este vorba prin excelență de raporturi (legături) între două sau mai multe subiecte de drept civil (*ibidem*).

7. În cazul drepturilor potestative (de opțiune), care conferă titularilor lor puterea de a fi stăpâni ai unor anumite situații juridice preexistente, putând să

le tranșeze într-un fel sau altul, după cum doresc, impunând unilateral unor alte persoane suportarea unor anumite consecințe (de exemplu: beneficiarul unui pact de opțiune poate fie să „ridice” opțiunea pusă la dispoziția sa de promitent, făcând astfel să se nască vânzarea propriu-zisă, fie să nu o facă, făcând astfel ca vânzarea să nu ia naștere; succesibili aflați în interiorul termenului de opțiune succesorală pot să accepte moștenirea – pur și simplu sau sub beneficiu de inventar, după cum doresc –, caz în care dobândesc calitatea de moștenitori ai defunctului, sau să renunțe la moștenire, caz în care sunt străini de moștenire) (*ibidem*).

8. Raporturile juridice nepatrimoniale se referă la drepturile și obligațiile neevaluabile în bani, având doar un conținut moral, cum sunt: dreptul la nume sau la pseudonim (art. 254), dreptul la viață, sănătate, integritate fizică, demnitate, intimitatea vieții private etc. (art. 252). Aceste drepturi sunt apărate prin mijloace specifice reglementate în Titlul V „Apărarea drepturilor nepatrimoniale” din Cartea I „Despre persoane”, art. 252-257 NCC (*ibidem*).

9. Deoarece astfel de raporturi juridice patrimoniale sau nepatrimoniale pot fi întâlnite în toate diviziunile dreptului pozitiv, textul art. 2 alin. (1) adoptă, pentru delimitare, un criteriu subiectiv, și anume *calitatea de subiecte de drept civil a participanților* la aceste raporturi, chiar dacă, în alte ramuri de drept, astfel de subiecte ar acționa în regim de drept public (de exemplu, statul și unitățile administrativ-teritoriale intră sub incidența art. 2 și, deci, a noului Cod civil atunci când acționează ca subiecte de drept privat). Prin urmare, structu-

ral, noul Cod civil guvernează materia *dreptului privat*, ceea ce îl deosebește de reglementările aparținând *dreptului public*. De asemenea, prin *metoda de reglementare*, și anume aceea a *egalității părților* (a se vedea Gh. Beleiu, 2007, p. 25; G. Boroș, 2008, p. 13-14) el este distinct de ramurile de drept bazate pe metoda de reglementare a subordonării părților (de exemplu dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul muncii).

B. Conținutul noului Cod civil

10. Alineatul (2) al textului consacră concepția doctrinară tradițională despre importanța și locul dreptului civil în sistemul dreptului românesc. Codul civil, ca act normativ cu forță juridică de lege, care cuprinde, într-o formă unitară, completă și încheagată, toate normele juridice din ramura dreptului civil, ocupă, într-adevăr, o „poziție centrală în sistemul dreptului” (S. Brădeanu, I. Rucăreanu, *Obiectul dreptului civil, în Tratat de drept civil, 1967, p. 24*).

11. Întrucât dreptul civil „cuprinde în rețeaua densă a normelor sale întreaga viață omenească” (M. Eliescu, *Curs de succesiuni, p. 13*), el constituie „trunchiul dreptului privat” (O. Ungureanu, p. 16). Ca urmare, în relația cu celelalte ramuri ale dreptului și, în ansamblu, cu întreaga sferă de reglementare a raporturilor

sociale din domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale, Codul civil reprezintă dreptul comun. Aceasta înseamnă că, ori de câte ori o altă ramură de drept, reglementând raporturi juridice din asemenea domenii, este eliptică în determinarea semnificației juridice a unor noțiuni sau acestea nu au o accepție specifică ori nu formează obiectul unei reglementări speciale, se aplică norma corespunzătoare din Codul civil. Uneori, în alte ramuri de drept, există norme care prevăd expres completarea lor cu dispozițiile legislației civile, ca drept comun. Este cazul, spre exemplu, al Codului muncii, al cărui art. 278 alin. (1) dispune: „dispozițiile prezentului cod se întregesc (...) în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de prezentul cod, cu dispozițiile legislației civile”. Alteori, aplicarea prevederilor legii civile se face mod tacit, deoarece nu există prevederi exprese care să dispună acest lucru (a se vedea Gh. Beleiu, 2007, p. 16-17). În chip novator față de situația anterioară adoptării noului cod, alin. (2) al textului reglementează *expressis verbis* poziția de „drept comun” a dreptului civil, admisă în trecut în doctrină (*idem, p. 16*), dar lipsită, până astăzi, de o consacrare legală expresă.

Art. 3. Aplicarea generală a Codului civil. (1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.

(2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Legea nr. 71/2011

Art. 8. (1) Noțiunea „profesionist” prevăzută la art. 3 din Codul civil include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

(2) În toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț” respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”.

COMENTARIU ȘI DOCTRINĂ

1. Din dispozițiile art. 3 rezultă că reglementările noului Cod civil se aplică nu numai particularilor, persoanelor fizice obișnuite, ci și profesioniștilor, indiferent dacă sunt sau nu comercianți (*D. Chirică, p. 113*).

2. Semantic, *profesiune* înseamnă ocupație, îndeletnicire cu caracter permanent, pe care o exercită cineva în baza unei calificări corespunzătoare. Profesionist este cel care exercită o profesiune, o artă, un sport etc. pe baza unei pregătiri profesionale, fiind remunerat pentru aceasta. *Întreprindere* desemnează o unitate economică de producție, de prestații de servicii sau de comerț (*Dex Online*).

3. În terminologia proprie noului Cod civil, sunt considerați *profesioniști* toți cei care exploatează o întreprindere, adică *exercită sistematic* (metodic și continuu), *individual* sau în *comun*, o activitate *organizată* de producere, administrare ori înstrăinare de bunuri sau prestare de servicii, indiferent dacă are un scop lucrativ (profit, câștig) sau nu-l are [art. 3 alin. (2) și (3)]. Această definiție se înscrie în concepția monistă de reglementare a raporturilor de drept privat într-un singur cod (a se vedea pct. 2 din Expunerea de motive la Proiectul Legii privind Codul civil).

4. În concepția noului Cod civil, desfășurarea unei activități organizate și sistematice califică această activitate ca având

caracter profesional, iar persoana care o realizează are calitatea de profesionist. Deci exploatarea unei întreprinderi este forma juridică a oricărei activități profesionale (*St.D. Cărpenu, Drept comercial în condițiile noului Cod civil, 10 decembrie 2010, www.juridice.ro*).

5. Exploatarea întreprinderii este exercițiul sistematic al oricărui tip de afacere sau activitate, cu sau fără scopul de a produce profit (*Gh. Piperea, Cine se teme de noul Cod civil?, 26 septembrie 2011, www.piperea.ro*).

6. Profesionistul este, în raport cu simplul particular, o persoană care: a) exercită o activitate, în mod continuu, asumându-și un risc; b) este supus unei înmatriculări, autorizări, înscrieri în registre publice ș.a.m.d., pentru opozabilitate față de terți și pentru protecția intereselor acestora și c) are un patrimoniu de afecțiune. Întreprinderea, în schimb, înseamnă o afacere organizată, adică o activitate sistematică de producție, comerț sau prestări de servicii, organizată de întreprinzător pe risc economic propriu (*Gh. Piperea, editorial Legalis, 6 septembrie 2011, www.legalis.ro, p. 2*).

7. Profesionistul nu se confundă cu comerciantul, întrucât ar însemna să se confunde genul cu specia. Profesionist, în sensul art. 8 alin. (1) din Legea de punere în aplicare, înseamnă comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și

orice altă persoană autorizată să desfășoare activități economice sau profesionale (inclusiv profesii liberale). Comerciantul nu este identic cu profesionistul, ci este doar o specie de profesionist. De aceea, nu toți profesioniștii pot fi supuși, spre exemplu, procedurii insolvenței, ci, *de lege lata*, doar profesioniștii care au și calitatea de comerciant (*ibidem*).

8. Sunt profesioniști atât titularii întreprinderilor de tip comercial clasic, așa cum îi cunoaștem până acum (adică societățile comerciale, regiile, organizațiile cooperatiste, comercianții persoană fizică), cât și persoanele care exercită profesii liberale sau reglementate (medici, ziariști, avocați, notari), precum și instituțiile publice (spitale, universități, teatre) și organizații non-guvernamentale (fundații, asociații, cluburi sportive, culte religioase) (*Gh. Piperea, Cine se teme...*).

9. Reglementarea unitară a raporturilor juridice civile și comerciale afectează caracterul derogator al obligațiilor comerciale față de obligațiile civile, menținut până la intrarea în vigoare a noului Cod civil. Conform prevederilor acestui act normativ, instituții juridice precum solidaritatea codebitorilor, punerea în întârziere a debitorului, daunele moratorii și dobânda în cazul obligațiilor bănești, locul plății, dar și alte instituții ce țin de sfera obligațiilor sunt amprentate de particularități în raport de situația legislativă actuală (*anterioară noului Cod civil – n.n., P.P.*). În consecință, dreptul comun aplicabil regimului juridic al obligațiilor ce au ca titulari profesioniștii de tipul comercianților persoane fizice va fi asigurat de regulile și excepțiile instituite de Legea nr. 287/2009 (*L.E. Smarandache, Comerciantul persoană fizică. Aspecte esențiale privind: drepturile, obligațiile și pierderea calității (II), în P.R. nr. 3/2011*).

Art. 4. Aplicarea priorității a tratatelor internaționale privind drepturile omului. (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, pactele și celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

Legislație conexă

► **Constituția României**, art. 20; ► **NCPC**, art. 3.

COMENTARIU ȘI DOCTRINĂ

1. În principiu, tratatele internaționale ratificate de România nu cuprind dispoziții speciale de aplicabilitate în dreptul intern român. Cu toate acestea,

în materia *drepturilor fundamentale ale omului*, „Convenția europeană are caracter normativ, constrângător pentru statele contractante, prevăzută cu un

mecanism jurisdicțional eficient de asigurare a angajamentului statelor, în sensul respectării dispozițiilor sale” (*C. Bîrsan, Convenția, 2010, p. 5*).

2. Deși statele contractante *nu au obligația formală* de a încorpora Convenția și protocoalele adiționale în ordinea internă de drept, *din principiul subsidiarității rezultă că jurisdicțiile naționale au îndatorirea ca, în măsura posibilului, să interpreteze și să aplice înseși normele lor de drept intern în conformitate cu dispozițiile Convenției (idem, p. 59).*

3. Din conținutul art. 7 și art. 60 din Convenție rezultă spiritul, finalitatea și raportul direct al acesteia cu dreptul intern al statelor care au ratificat-o. Convenția face parte din dreptul nostru intern, întrucât, potrivit art. 11 alin. (2) din Constituția României, „tratatele ratificate de Parlament, conform legii, fac parte din dreptul intern”. Dar ea are și preeminență, nu numai în virtutea principiului primatului dreptului internațional ci și pentru că aceasta este consacrată printr-o normă constituțională. Într-adevăr, conform art. 20 din Constituție „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și

tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, *au prioritate reglementările internaționale (...)*” (*s.n., P.P.*). Prin aceasta se asigură garanții efective și concrete pentru aplicarea normelor Convenției în dreptul intern, atât în privința calității legii naționale, cât și în interpretarea și aplicarea acesteia, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului având un important rol director (*M. Voicu, Protecția, p. 11-12*).

4. Eventualele conflicte între actele internaționale privind drepturile omului și noul Cod civil sunt sancționate, pe baza principiului priorității reglementărilor internaționale, cu inaplicabilitatea normelor interne contrare, cu excepția celor mai favorabile [art. 4 alin. (2)]. Procedural, contrarietatea poate fi invocată cu efecte *inter partes* „în fața oricărei autorități publice române chemate a aplica norma în discuție, inclusiv în fața instanțelor judecătorești pe baza principiului liberului acces la justiție” (*C. Bîrsan, Convenția, vol. I, 2005, p. 102*). Partea interesată are deschisă și calea excepției de neconstituționalitate, ipoteză în care declararea neconstituționalității normei interne de către instanța de contencios constituțional are efecte *erga omnes* (*idem, p. 102-103*).

JURISPRUDENȚĂ

5. În materia prescrisă de art. 45 din Legea nr. 10/2001, *actul de înstrăinare între statul uzurpator și chiriaș rămâne, eminentamente, o vânzare a lucrului altuia, act juridic obligațional care pune în cauză soarta acestuia, și nu probațiunea*

dreptului de proprietate. Dacă *ope iudicii*, definitiv și irevocabil, acțiunea ori excepția de nulitate absolută a actului de înstrăinare a fost respinsă, indubitabil, actul rămâne valabil, în sensul că efectele sale inerente, între care și cel

translativ de proprietate, continuă să se producă. Ca urmare, dreptul de proprietate asupra bunului vândut rămâne definitiv câștigat cumpărătorului (subdobânditorului). Soluția contrară, generată de extrapolarea nejuridică a comparării titlurilor în revendicare, este de natură să atingă grav reglementările prioritare ale art. 6 *parag. 1 din Convenția europeană* și ar constitui o ingerință în dreptul subdobânditorului la respectarea bunurilor sale – art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția europeană (*a se vedea C.E.D.O., Pincova et Pinc c. Republica Cehă, 5 februarie 2003; Raicu c. România, 19 ianuarie 2007; C. Bîrsan, Convenția, vol. I, 2005, p. 962-1060*). Pe drept cuvânt, dacă actul de înstrăinare a fost validat (prin respingerea acțiunii ori a excepției în nulitate), subdobânditorul bunului, fiind de bună-credință, nu poate fi adus în situația de a suporta un prejudiciu disproportionat, inclusiv a suferi (a lua în obligația sa) transferul responsabilității statului uzurpator, operațională, în continuare, în baza constanțelor dreptului și a legilor naționale cu caracter reparator (*Pincova et Pinc c. Republica Cehă, pct. 58*). Ca urmare, soluția contrară (*a se vedea C.A. Craiova, dec. nr. 449/2007, în B.C.A. nr. 2/2007, p. 7-9*) este criticabilă (*P. Perju, în Dreptul nr. 2/2008, p. 261-262*).

6. Potrivit jurisprudenței contenciosului european, atât în civil, cât și în penal, dreptul la un proces echitabil, prevăzut de art. 6 din Convenție, are ca parte componentă contradictorialitatea (*C. Bîrsan, Convenția, 2010, p. 488*). La nivel de principiu, contradictorialitatea circumscrisă ideea de procedură contradictorie care, potrivit jurisprudenței europene „implică, în esență, posibili-

tatea pentru părțile unui proces penal, civil sau disciplinar de a lua cunoștință de toate *piesele și observațiile* prezentate judecătorului, chiar și cele care ar proveni de la un magistrat independent, de natură să-i influențeze decizia și de a le discuta (*idem, p. 496-497*). Dar, preexistent discutării, este necesară comunicarea lor. Absența comunicării unei piese și, cu atât mai mult, a unui act procedural este sancționată, în practica Curții europene, prin prisma egalității armelor, dacă privește numai una dintre părți, iar dacă se referă la ambele părți, constituie o încălcare a principiului contradictorialității. Într-un litigiu, instanța de recurs a relevat că, în condițiile în care textele art. 115-118 CPC 1865 nu prevăd obligativitatea comunicării întâmpinării, au prioritate, în temeiul art. 20 alin. (2) din Constituție, prevederile Convenției și precizările jurisprudențiale în materie ale contenciosului european. Întrucât, în speță, comunicarea întâmpinării din apel s-a făcut la primul termen, în ședința de judecată, instanța de apel era obligată să procedeze la amânarea judecării cauzei pentru ca apelantul pârât să ia cunoștință de conținutul întâmpinării (*I.C.C.J., s. civ. și de propr. int., dec. nr. 9862/2009, comentată de P. Perju, în Dreptul nr. 10/2011*). În speță, s-a apreciat totuși, în baza art. 105 alin. (2) CPC 1865, că neregularitatea procedurală invocată nu a adus o vătămare părții. În consecință, recursul a fost respins.

☞ *Potrivit art. 206 alin. (1) NCPC „întâmpinarea se comunică reclamantului, dacă legea nu prevede altfel”.*

7. Potrivit art. 509 pct. 10 NCPC, există motiv de revizuire „dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau

libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă”. Rezultă că, în acest caz, obiectul revizuirii este hotărârea care a pricinuit încălcarea drepturilor sau libertăților fundamentale, constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, sub condiția ca această încălcare să continue a produce consecințe grave. Privitor la această condiție, cerută identic de Codul de procedură civilă anterior (art. 322 pct. 9), într-o speță soluționată sub imperiul acestui cod, a fost respinsă apărarea pârâților din proces (intimații în revizuire) potrivit căreia nu este întrunită cerința „continui produceri de consecințe grave”, de vreme ce, materialmente, acestea nu există, iar procesual, litigiul, finalizat prin hotărâre supusă revizuirii, a fost soluționat fără ca instanțele să intre în cercetarea fondului. S-a argumentat că absența evocării fondului este irelevantă, de vreme ce acțiunea în revendicare, dedusă judecătii, a fost declarată inadmisibilă pentru autoritate de lucru judecat, deși condiția identității de cauză nu era întrunită. Această greșeală de judecată a însemnat, potrivit constatării contenciosului european, obstrucționarea accesului la justiție al reclamantei, prin lipsirea ei de posibilitatea clară și concretă de acces la o instanță care să statueze asupra contestației sale privind drepturile și obligațiile cu caracter civil deduse judecătii. Literalmente, a fost încălcat dreptul la un tribunal, în partea privind facultatea de a sesiza instanța de judecată pentru protecția proprietății sale. Ca urmare, pe planul consecințelor care continuă să se producă, rezultă că reclamanta a rămas lipsită de proprietatea sa și că această consecință, realmente gravă, nu poate fi

remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate (*a se vedea I.C.C.J., s. civ. și de propr. int., dec. nr. 4799/2008, comentată de P. Perju, în Dreptul nr. 5/2010, p. 203-204*).

8. Potrivit art. 322 pct. 9 CPC 1865, revizuirea unei hotărâri rămase definitive în instanța de apel sau prin neapulare, precum și a unei hotărâri date de o instanță de recurs atunci când evocă fondul putea fi cerută dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată acelei hotărâri, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuau a se produce. Sub *acțiunea principiului priorității reglementărilor internaționale privind drepturile omului*, înscris expres în art. 4 NCC, noul Cod de procedură civilă preia acest motiv de revizuire, fără însă a determina natura și dimensiunile consecințelor pentru a fi socotite grave sub acest aspect. Într-o speță, soluționată în recurs, s-a decis că dimensiunea gravității unei asemenea consecințe cerută de art. 322 pct. 9 CPC 1865 este dată, în litigiul dedus revizuirii, de existența hotărârii judecătorești pronunțate într-un recurs în anulare, prin care a fost cauzată încălcarea unui drept fundamental aflat sub protecția Convenției europene a drepturilor omului. Este vorba de dreptul la muncă, vătămă, în speță, prin admiterea recursului în anulare și reformarea hotărârii care a înlăturat concedierea abuzivă a revizuientului. Întrucât măsura concedierii continua să subziste datorită unei erori de judecată și nu putea fi remediată decât prin revizuirea deciziei pronunțate în soluționarea recursului în anulare, a fost admisă cererea de revizuire și retractată hotărârea atacată (*a se vedea I.C.C.J., s. civ. și de*

propr. int., dec. nr. 5318/2008, comentată de P. Perju, în Dreptul nr. 5/2010, p. 204).

9. O hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului este de natură să determine revizuirea unei hotărâri definitive în instanța de apel sau prin neapellare, precum și a unei hotărâri date de o instanță de recurs atunci când evocă fondul. În acest caz, se cere ca hotărârea Curții Europene să constate o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată hotărârii care formează obiectul revizuirii, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă (art. 509 pct. 10 NCPC). În aplicarea acestor dispoziții este relevantă juris-

prudența de aplicare a textului art. 322 pct. 9 CPC 1865 privind acest motiv de revizuire. Într-o speță s-a decis că revizuirea este posibilă numai dacă constatarea încălcării și, corelativ, consecințele grave ale încălcării vizează hotărârea care formează obiectul revizuirii. În consecință, o hotărâre străină pricinii, pronunțată într-o cauză similară, adică ce prezintă elemente de bază identice cu cele ale speței în cauză, nu poate determina revizuirea în baza art. 322 pct. 1 CPC 1865. S-a argumentat, judicios, că motivele care justifică exercitarea revizuirii sunt expres și limitativ prevăzute de lege (*a se vedea I.C.C.J., s. civ. și de propr. int., dec. nr. 5066/2007, comentată de P. Perju, în Dreptul nr. 10/2008, p. 211*).

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

10. Dispozițiile art. 322 pct. 9 CPC 1865 sunt neconstituționale în măsura în care nu permit revizuirea unei hotărâri judecătorești prin care, fără a se evoca fondul, s-au produs încălcări ale unor drepturi și libertăți fundamentale, încălcări constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (*C.C., Dec. nr. 233/2011, în M. Of. nr. 340 din 17 mai 2011*).

11. Prevederile din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene sunt

aplicabile, de principiu, în controlul de constituționalitate în măsura în care asigură, garantează și dezvoltă prevederile constituționale în materia drepturilor fundamentale, cu alte cuvinte, în măsura în care nivelul lor de protecție este cel puțin la nivelul normelor constituționale în domeniul drepturilor omului (*C.C., Dec. nr. 4/2011, în M. Of. nr. 194 din 21 martie 2011*).

Art. 5. Aplicarea prioritara a dreptului Uniunii Europene. În materiile reglementate de prezentul cod, normele dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților.

Legislație conexă

► Constituția României, art. 148; ► NCPC, art. 4.

COMENTARII ȘI DOCTRINĂ

1. Articolul 11 alin. (2) din Constituția României stabilește că tratatele ratifica-

te de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. Totodată, la nivel